

Det finns ca 260 olika nattsländearter i Sverige och de vingade insekterna kan skifta mycket i storlek och färg. Nattsländor känns igen på de lätt "ludna" vingarna, som i vila hålls som ett V-format tak över kroppen och på de långa antennerna.

Nattsländan har utvecklats under 200 miljoner år...

Här är insekten som bygger stenhus och fiskar med nät...

Nattsländan är en av våra äldsta insekter. I mer än 200 miljoner år har den fladdrat över våra vattendrag. Nattsländans larver lever och utvecklas i vatten och de har utvecklat märkliga levnadssätt för att överleva: en del bygger konstfärdiga hus av sten eller trä, som de släpar runt på botten, andra spinner "fisknät", där de fångar sin föda!

Om du någon gång suttit vid en sjöstrand eller på strandkanten till ett strömmande vattendrag har du säkert inte kunnat undgå att se märkliga "hus" av kvistar, lövbitar eller småstenar komma vandrande på botten eller bland vattenväxter.

Den som tittat närmare har också kunnat se att i de här ovanliga bostäderna finns det små, maskliknande djur, som då och då sticker fram ett litet huvud och några benpar, vilka hjälper varelsen att klamra sig fast nere i vattnet.

De här vattendjuren kallas allmänt för "husmaskar" och de finns i stora mängder i alla typer av sötvatten. Men beteckningen "mask" är helt felaktig - husmasken är i stället en larv, som kommer att utvecklas till en nattslända.

Nattsländan genomgår, liksom de flesta

Bilden visar en kläckningsfärdig nattsländepuppa, som simmar in mot land för att krypa upp på en sten eller liknande och där påbörja det sista stadiet i metamorfosen - omvandlingen från puppa till flygande vuxen insekt, s.k. imago.

insekter, olika utvecklingsformer (s.k. *metamorfos*) innan den är färdigbildad och kan ägna sig åt sitt släktes fortbestånd. Den börjar sitt liv som ett mikroskopiskt ägg, som den befruktade honan fäster på vattenväxter nere under ytan eller helt enkelt lägger på land och låter vind och vatten skölja ner i vattendraget. Ur ägget utvecklas en larv, som sedan blir en puppa, innan den färdiga insekten lämnar vattnet och börjar flyga.

Nattsländan är en av jordens äldsta, ännu existerande insekter

Det här komplicerade livet har nattsländan ägnat sig åt under mycket lång tid - den är nämligen en av jordens äldsta, fortfarande levande insektsformer. Man har funnit avtryck av nattsländor i bergarter, som bildades för mer än 200 miljoner år sedan!

De enda högre livsformerna på vår planet vid den tiden var väldiga kräddjur och primitiva fiskar. Men redan då fladdrade alltså

nattsländorna över träsk och vattendrag. Och de såg troligen exakt likadana ut då, för ett par hundratals miljoner år sedan, som de gör idag! Nattsländan var en ekologisk och genetisk fullträff från början. Den hittade sin nisch i tillvaron och har sedan funnits kvar i alla tidsåldrar och förmått anpassa sig till ändrade miljö- och klimatförhållanden.

Vingar i V-format tak och långa antenner

Den flygande nattsländan är en mycket vanlig insekt vid våra vatten. Under dagen sitter den oftast gömd bland buskar och träd nära stranden, men i skymningen börjar den flyga, ofta med en irrande sicksackflykt tätt över vattenytan. Ibland kan man också se nattsländor som "poppar" upp ur vattnet och flyger iväg. När nattsländornas larver är kläckningsfärdiga simmar de nämligen upp mot ytan och det händer att kläckningen sker redan nere i vattnet, så att den färdiga insekten börjar flyga i samma ögonblick, som den når ytan!

Den flygande nattsländan är en mycket vanlig insekt vid våra vatten. Under dagen sitter den oftast gömd bland buskar och träd nära stranden, men i skymningen börjar den flyga, ofta med en irrande sicksackflykt tätt över vattenytan.

Ibland kan man också se nattsländor som "poppar" upp ur vattnet och flyger iväg. När nattsländornas larver är kläckningsfärdiga simmar de nämligen upp mot ytan och det händer att kläckningen sker redan nere i vattnet, så att den färdiga insekten börjar flyga i samma ögonblick, som den når ytan!

260 arter av nattsländor i Sverige

Även om den vingade nattsländan finns i många olika storlekar och färger - man uppskattar att det bara i Sverige finns ca 260 olika nattsländearter - så är den lätt att känna igen. I vila håller nämligen nattsländan vingarna som ett V-format tak över kroppen och på nära håll ser man att vingarna är håriga och ger ett "ludet" intryck. Nattsländan känns också igen på sina två långa antenner, som i vissa fall kan vara mer än dubbelt så långa som resten av kroppen.

Nattsländans larver har ett mycket fascinerande levnadssätt. De flesta arternas larver bygger hus, som de lever i ända fram till puppan ska kläckas. Det är de larverna vi i dagligt tal kallar "husmaskar". Men det finns också nattsländelarver, som lever helt fritt i vattnet och det finns larver, som bygger små sinnrika nät, med vilka de fångar sin föda.

De nätbyggande larverna finns oftast i strömmande vatten, där näten, formade som strutar eller ryssjor, hålls uppspända av strömdraget. Längst inne i nätet sitter larven och tar för sig av den föda - växtdelar och plankton - som fastnar i nätet!

Nattsländans "hus" är små under av precision och byggnadskonst

De husbyggande larverna kan bära omkring på "hus" av de mest skiftande utseenden och

Nattsländepuppan har klättrat upp på en sten och efter en stund spricker puppskinnet upp i ryggen och den färdiga insekten tränger fram ur sin gamla kostym.

Vingarna pumpas upp, benen sträcks, antennerna vecklas ut och den nykläckta nattsländan flyger iväg, redo för parning.

material. Varje art har sitt speciella sätt att bygga hus på.

Det finns larver, som bygger sina hus av små noggrant utvalda växtdelar, eller av små grus- och sandkorn, där alla korn är exakt lika stora. En del bygger sina hus av diverse material, som larven kommer över. Det kan vara långa kvistar, småstenar, bladrester eller till och med små snäckskal eller bitar av snäckskal.

Vattnets renhållningsarbetare

De flesta husen utgörs av cylinderformade rör, som ofta är hopfogade med en precision och passform som förbryllar och förvånar. Men det finns också nattsländelarver som bygger trekantiga eller fyrkantiga hus och några bygger hus som ser ut som små sköldar av sand eller löv.

Nattsländelarverna är något av vattnets renhållningsarbetare. En del är rovdjur, som kastar sig över förbipasserande smådjur, men de flesta lever av förmultnande växtdelar och annat organiskt material.

Nattsländans larver utgör basföda för våra ädelfiskar

Sin största betydelse har emellertid larverna som föda åt fiskar. För många fiskarter, speciellt våra laxfiskar, är nattsländans larver och puppor något av en basföda. Öringen, harren, rödingen och regnbågen är mycket förtjusta i nattsländelarver och att de får magen full av småsten och träbitar på köpet tycks inte bekymra de hungriga fiskarna!

Även när nattsländornas puppor är färdiga att kläckas, upplever fiskarna högtidsstunder. I en sjö eller å kan hela vattenytan koka av fisk, som går på jakt efter kläckande nattsländor.

Men hur hungrig och flitig fisken än är, så är det alltid tillräckligt många nattsländor som hinner kläckas och flyga i säkerhet på stranden. De har ju faktiskt 200 miljoner års erfarenhet bakom sig i konsten att överleva...

Copyright © Jerry Petersson/JJP Press Agency 2020

Överst syns en frilevande nattsländelarv, som inte bygger hus. Bilden i mitten visar ett "larvhus" bestående av små fina sand- och gruskorn och den nedre bilden visar ett "husbygge" bestående av små kvist- och bladfragemnt, m.m. som larven använt som byggnadsmaterial.